

Nr 129.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1936/1937 till inrättande av en anstalt för män som ådömts ungdomsfängelse m. m.; given Stockholms slott den 28 februari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans- och jordbruksdepartementen anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter:

»I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t bland utgifter för kapitalökning, bilaga 1, under rubriken 'Statens allmänna fastighetsfond' punkten 1 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1936/1937 beräkna ett reservationsanslag av 400,000 kronor till bestri-

dande av kostnaderna för uppförande av anstalt för män som ådömts ungdomsfängelse.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga frågan om uppförande av nämnda anstalt.

Genom lag den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse har i vår rätt införts en särskild straffart, benämnd ungdomsfängelse, för brottslingar som vid domens meddelande uppnått 18 års ålder men vid förövandet av brottet icke fyllt 21 år. Ungdomsfängelse kan ådömas för brott, på vilket enligt lag kan följa fängelse eller straffarbete, dock ej för brott på vilket enligt lag lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver. Strafftiden är vid ungdomsfängelse relativt obestämd; en särskild nämnd har att besluta angående utskrivningen. Lagen skall träda i kraft den dag Konungen förordnar; sådant förordnande är ännu icke meddelat.

I propositionen med förslag till lag om ungdomsfängelse till 1935 års riksdag (nr 200) förutsattes, att en ny anstalt skulle anordnas för män som dömts till ungdomsfängelse, och första lagutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande över förslaget (nr 52), att det vore uppenbart att intetdera av de i Gävle och Uppsala befintliga fängelser, som nu användas för unga brottslingar, kunde komma till användning för dem som dömts till ungdomsfängelse, varför en ny anstalt vore erforderlig. För det kvinnliga ungdomsfängelseklientelet har däremot icke förutsatts anordnande av en särskild anstalt. Under förarbetena till lagen uttalades, att förvaringen av kvinnor som dömts till ungdomsfängelse åtminstone tills vidare finge ordnas genom inrättande av en särskild avdelning å någon redan existerande anstalt.

I en promemoria, som fogats vid det av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga avgivna betänkandet med förslag till lag om ungdomsfängelse (statens offentl. utredn. 1934: 52), har verkställt en preliminär beräkning av erforderligt antal platser å anstalt för män som ådömts ungdomsfängelse. Vid beräkningen har hänsyn tagits till dels årliga antalet till ungdomsfängelse dömda personer dels den genomsnittliga tiden för de dömdas anstaltsvistelse.

Till upplysning i förstnämnda hänseende anföres i promemorian några siffror, som belysa brottsligheten bland 18-, 19- och 20-åringarna. Medeltalet av de under åren 1931—1933 till icke villkorligt frihetsstraff dömda i dessa åldrar är enligt promemorian 340. Detta tal tages till utgångspunkt för en beräkning med ledning av den årliga frekvensen av förordnanden om tvångsuppfostran. Förordnanden om sådan uppfostran meddelades under år 1933 för 46.3 % av samtliga till icke villkorligt frihetsstraff dömda som befunno sig i 15-årsåldern. Motsvarande procenttal var för 17-åringarna år 1933 22.6 och åren 1931 och 1932 22.7 respektive 30.9. Användningen av tvångsuppfostran minskas sålunda med stigande levnadsålder. I promemorian uttalas emellertid, att man torde kunna räkna med att antalet domar å ungdomsfängelse icke skall komma att procentuellt bli lägre än antalet beträffande ungdom i 17-årsåldern meddelade förordnanden om tvångsuppfostran. Med hänsyn till att enligt sakkunnigas förslag den i det föregående omtalade särskilda nämnden skulle medverka vid prövningen av frågor om ådömande av ungdomsfängelse — något som enligt lagen i dess slutliga avfattning icke är fallet — torde man enligt promemorian snarare kun-

na räkna med ett något högre procenttal. Man syntes kunna räkna med att årligen 30 % av de brottslingar, varom fråga vore, eller i runt tal 100 personer skulle komma att dömas till ungdomsfängelse.

Till ledning vid uppskattning av anstaltsvistelsens längd nämnes i promemorian, att tiden för vistelsen å uppfostringsanstalten å Bona i medeltal uppgår till omkring 1 år 10 månader. Det vore givetvis förenat med synnerliga vanskligheter att göra något uttalande angående genomsnittliga tiden för undergående av ungdomsfängelse. Det förefölle dock möjligt, att denna bleve kortare än den nyssnämnda. De sakkunniga hade därför beträffande den nya ungdomsanstalten räknat med en medeltid för anstaltsvistelsen av 1 år 6 månader.

Med denna uppskattning av antalet dömda och tiden för anstaltsvistelsen skulle — enligt promemorian — till en början ett antal platser av 160 kunna räcka. Av detta antal beräknades 150 för män och 10 för kvinnor.

I syfte att vinna ökad klarhet rörande platsbehovet har den 6 augusti 1935 med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande åt med. lic. *Helge Knöös* uppdragits att såsom sakkunnig inom justitiedepartementet verkställa undersökning av de i landets fångvårdsanstalter intagna fångar, vilka vid domens meddelande ännu ej fyllt 21 år. I en den 9 november 1935 dagtecknad skrivelse till chefen för justitiedepartementet har Knöös avgivit preliminär redogörelse för sin undersökning.

Enligt denna redogörelse har undersökningen, som påbörjades den 4 september 1935, avsett 83 män och 2 kvinnor eller sammanlagt 85 fångar, nämligen vid straffängelset i Gävle 44, vid straffängelset i Uppsala 37, vid centralfängelset å Långholmen 2 och vid centralfängelset i Växjö 2.

Av de 83 undersökta manliga fångarna hade 9 vid domens meddelande icke fyllt 18 år och 6 hade ådömts frihetsstraff av fyra år eller däröver. Vid undersökarens beräkning av huru många av de undersökta som skulle ha dömts till ungdomsfängelse om lagen därom hade gällt vid deras domfällande ha dessa 15 fångar ansetts böra undantagas på grund av att ungdomsfängeslagen ej är tillämplig på dem som vid domens meddelande icke fyllt 18 år eller som begått brott, å vilket enligt lag lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver.

Vid prövning av de undersökta intellektuella förutsättningar ha de återstående 68 fångarna befunnits hava den intelligensålder som framgår av följande uppställning:

Intelligensålder	Antal fångar
7 år eller därunder	1
Över 7 t. o. m. 8 år	0
» 8 » 9 år	1
» 9 » 10 år	1
» 10 » 11 år	4
» 11 » 12 år	11
» 12 » 13 år	6
» 13 » 14 år	8
» 14 » 15 år	2
» 15 » 16 år	3
» 16 » 17 år	8
» 17 år	23
	Summa 68

Enligt undersökaren visar denna översikt, att den intellektuella utvecklingsnivån hos de undersökta ligger avsevärt lägre än hos det svenska folk-materialet i övrigt. Av de 68 fångarna ha endast 23 eller 33.8 % befunnits äga intellektuell fullmålighet.

Vid sin beräkning har undersökaren ansett, att personer med en intelligensålder av 11 år och därunder icke komma i fråga för dom till ungdomsfängelse. Där intelligensåldern varit över 11 men under 17 år och intelligensdefekten befunnits bero övervägande på försening av den psykiska utvecklingen, varför anledning varit att vänta att utvecklingen skall fortsätta och att den undersökte skulle kunna tillgodogöra sig den med ungdomsfängelse avsedda fostran och utbildningen, har den undersökte däremot hänförs till de för ungdomsfängelse lämpliga, om ej kontraindikation av annat slag föreläggat.

Förutom på grund av intelligensbrister ha undersökta utgallrats från de för ungdomsfängelse lämpliga på grund av sinnessjukdom ävensom svårare psykopati och mera höggradig rubbning inom känslö- och viljelivet, där sådan rubbning manifesterat sig såsom asocialitet, amoralitet eller oemottaglighet för uppfostran. Minst ett 20-tal är enligt undersökningen att hänföra till denna grupp; hos en av de undersökta har sinnessjukdom konstaterats. Sexuell perversion har utgjort kontraindikation i 3 fall och soudenörskap i ett fall. Brottets art har i 6 fall utgjort den avgörande uteslutningsgrunden. Det har i dessa fall gällt i övrigt välartade ynglingar, som gjort sig skyldiga till trafikförseelse, slagsmål i berusat tillstånd, rymning eller annan därmed jämförlig förseelse.

Undersökningen har lett till det resultatet, att av de manliga fångarna 29 ansetts lämpliga för ungdomsfängelse. Detta antal utgör 34.9 % av hela antalet undersökta manliga fångar, 83, och 42.6 % av det antal som återstår sedan därifrån undantagits antalet av dem, vilka på grund av sen ålder eller det ådömda straffets storlek ansetts icke komma i fråga för dom till ungdomsfängelse.

Undersökaren har — efter inhämtande att år 1934 i straffängelserna i Gävle och Uppsala intogos 136 fångar i åldern 18—21 år för avtjänande av omedelbart ådömt fängelse eller ock straffarbete ej uppgående till fyra år — med ledning av procenttalet 42.6 beräknat antalet av dem, som under nämnda år ifall ungdomsfängelselagen varit i kraft skulle ha ådömts ungdomsfängelse i stället för att sändas till dessa straffängelser, till 58.

Som ett antal till frihetsstraff dömda unga män avtjänat sina straff anorstädes än i de båda nämnda fängelserna, torde den sagda siffran 58 böra höjas för att kunna anses angiva, huru många ynglingar årligen skola komma att dömas till ungdomsfängelse. Vid beräkning av platsbehovet för dessa torde man vidare ha att, liksom i den vid betänkandet fogade promemorian skett, utgå från att tiden för anstaltsvistelsen i genomsnitt skall bliva 1 år 6 månader. Platsbehovet torde därför böra beräknas uppgå till antalet till ungdomsfängelse dömda ökat med hälften.

Med stöd av den beräkning, som utförts i den vid betänkandet fogade promemorian, och en uppskattning med ledning av Knöös' undersökning torde det vara motiverat att vid antaganden rörande behovet av anstaltsplatser för manlig ungdom som dömts till ungdomsfängelse utgå från ett platsbehov av mellan 100 och 150 platser. Det måste emellertid framhållas, att denna uppskattning vilar på antaganden rörande förhållanden om vilka det

är omöjligt att nu bilda sig en säker uppfattning. Bland annat är det naturligtvis ovisst, i vilken omfattning domstolarna komma att anse förutsättningarna för dom till ungdomsfängelse föreligga. Man torde ock ha att räkna med den möjligheten att den nya lagstiftningen först så småningom kommer att tillämpas i avsedd utsträckning. Försiktigheten torde därför bjuda att icke från början inrätta anstalten för hela det antal elever som de nu framlagda beräkningarna giva vid handen. Genom att i stället utbygga anstalten successivt skulle vidare den fördelen kunna vinnas, att sedan anordningar vidtagits för att mottaga ett mindre antal till ungdomsfängelse dömda, de i anstalten intagna skulle kunna användas för vidare utbyggande av denna, ett arbete som skulle giva goda tillfällen till utbildning.

På grund av det anförda har planläggningen av en ny anstalt inriktats på att anstalten till en början borde inrättas för allenast 30 elever men sedermera kunna utbyggas till att rymma 150 elever.

Vidkommande de grunder, efter vilka den nya anstalten bör anordnas, förutsattes i betänkandet med förslag till lag om ungdomsfängelse, att tillfälle finnes å anstalten att i möjligaste mån bereda var och en sådant arbete som är lämpligt och nyttigt för honom, icke allenast på det sätt att det stärker honom psykiskt och fysiskt och utvecklar arbetslusten utan ock så att han kan draga nytta därav för sin försörjning sedan han lämnat anstalten. De sakkunniga framhålla att arbete i det fria — jordbruk, trädgårdsskötsel och skogsbruk — enligt allmän erfarenhet är av särskilt värde för yngre fångar. Anstalten borde därför vara så anordnad, att dylikt arbete kunde beredas alla dem som lämpade sig därför. Detta krävde att till anstalten hörde en relativt stor jordbruksdomän. Sådana, för vilka av en eller annan anledning hantverk vore lämpligare, borde sysselsättas därmed, och hantverksdriften inom anstalten borde fördelas på olika hantverksgrenar.

I den vid betänkandet fogade promemorian betonas att anstalten bör för att möjliggöra en differentiering av klientelet uppföras enligt paviljongsystem. Den bör — anføres vidare — bestå av en sorteringspaviljong med isoleringsavdelning och sjukavdelning samt två logementspaviljonger. Varje paviljong beräknades rymma 50 fångar. Vid planläggning av den nya anstalten finge beaktas, att fångarna skulle kunna sysselsättas med jordbruk och trädgårdsarbete samt erhålla utbildning i olika hantverk. Förutom jordbruksbyggnader erfordrades sålunda verkstadslokaler. En särskild verkstadsbyggnad med plats för ett sextioal arbetande fångar torde bliva erforderlig.

I fråga om den nya anstaltens belägenhet uttala de sakkunniga att det uppenbarligen kräves — därest de unga skola kunna sysselsättas under någorlunda fria former utomhus — att anstalten är belägen på landet samt på sådant avstånd från tätbebyggda samhällen att fångbehandlingen går fri från de störningar dylika samhällen kunna åstadkomma. I samband med spörsmålet om den centrala nämndens lokala förankring hävda de sakkunniga — sedan de förordat att nämnden förläggas till Stockholm — att an-

stalten ej bör placeras på sådant avstånd från huvudstaden att långa tidskrävande resor försvåra för nämnden att uppehålla kontakten med anstalten. Hänsyn finge även tagas därtill att anstaltens styresman i regel måste vid nämndens sammanträden i Stockholm infinna sig där. I promemorian anföres att anstalten bör förläggas till någon kronoegendom av lämplig storlek, om möjligt någon med tillgång till nödiga lantbruksbyggnader.

Under ärendets beredning ha flera egendomar undersökts med avseende å sin lämplighet såsom plats för den ifrågasatta nya anstalten. Efter anmodan att anvisa någon kronoegendom som skulle kunna tagas i anspråk för anstalten har *domänstyrelsen* i skrivelse den 7 januari 1936 fäst uppmärksamheten på kronoegendomen Skenäs kungsgård om $3\frac{7}{8}$ mantal, till den del som för nu förevarande ändamål kommer i fråga belägen i Östra Husby socken av Östkinds härad i Östergötlands län. I skrivelse den 23 januari 1936 har *fångvårdsstyrelsen* därefter funnit sig med stöd av på ort och ställe gjorda iakttagelser och eljest inhämtade upplysningar kunna förorda, att den ifrågasatta anstalten anordnas å nämnda egendom.

Egendomen är belägen vid Bråvikens södra strand 3 mil från närmaste stad, Norrköping, och 6 kilometer från närmaste järnvägsstation, Östra Husby. Ångbåtsbrygga, som använts bland annat för ångbåtsförbindelse med Norrköping, finnes å egendomen. I närheten av kungsgården är över Bråviken anordnad överfart med färja, varigenom möjliggöres snar förbindelse med bland annat Nyköping.

Till Skenäs kungsgård hör en tidigare i förening med egendomen brukad men särskilt skattlagd lägenhet, Kalkbrännartorp, belägen i Kvarsebo socken på norra sidan av Bråviken. Det har icke ifrågasatts, att denna del av kungsgården skulle tagas i anspråk för ungdomsanstalten, och den torde därför i detta sammanhang kunna lämnas å sido.

Egendomens areal utgör i avrundade tal: tomt, trädgård och åker 93 hektar, äng 23 hektar, avrösningsjord 248 hektar och impedimenter 3 hektar.

Åkerjorden består huvudsakligen av ler- och sandmylla på dels ler- och dels sandbotten, täckdikad i viss utsträckning. Å egendomen finnes en ganska stor trädgård, som emellertid sedan längre tid tillbaka befinner sig i lägervall. Jorden är väl hävdad. Brukningskostnaden har uppskattats till 9,000 kronor per år. Jordbrukstaxeringsvärdet är 73,800 kronor, därav 65,800 kronor för inägor och 8,000 kronor för fiske. Skogstaxeringsvärdet utgör 49,200 kronor.

De staten tillhöriga byggnaderna å egendomen äro med vissa undantag i gott skick. Deras brandförsäkringsvärde är 82,800 kronor. Byggnaderna utgöras av, förutom mindre hus: manbyggnad jämte två med denna sammanhängande flyglar, uppförd av timmer under tak av tegel; arbetarbostad av timmer under tak av tegel, innehållande fyra lägenheter var och en om ett rum och kök; bodbyggnad av timmer under tak av tegel; byggnad av timmer och resvirke under tak av tegel, innehållande smedja, snickarstuga och vedbod; magasinsbyggnad av brädfodrat timmer under tak av tegel samt

loge sammanbyggd med ladugård under tak av spån. Logen är av resvirke och bräder under det att ladugården är uppförd av timmer. I ladugården är även inrymt stall för hästar och oxar. Vidare finnas en byggnad, innehållande vagns-, redskaps-, får-, höns- och svinhus, samt vid en torplägenhet ett mindre bostadshus jämte ladugård.

Utöver de staten tillhöriga byggnaderna finnas några hus, som ägas av enskilda personer, däribland en äldre statarbyggnad samt en mindre sommarvilla.

Skenäs kungsgård har sedan länge varit utarrenderad av domänstyrelsen. Den nuvarande arrendatorn av här ifrågavarande del av kungsgården, Anders Konstan Samuelsson, tillträdde arrendet år 1920. Det gällande arrendekontraktet avser upplåtelse till den 14 mars 1938. Skogen är emellertid undantagen från arrendet och står under skogsstatens vård och förvaltning, dock med rätt för arrendatorn att i skogen utsläppa sina kreatur å bete.

Den årliga arrendeavgiften utgår för närvarande med dels 41 hektoliter vete, 115 hektoliter havre och 241 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan, dels ock kontant 1,480 kronor.

I den förut omnämnda skrivelsen den 23 januari 1936 har *fångvårdsstyrelsen* anfört följande beträffande vissa organisatoriska anordningar i samband med förläggande av ungdomsanstalten till Skenäs kungsgård.

Då kungsgården är belägen på ett ej allt för långt avstånd från vissa redan befintliga i gott stånd varande fångvårdsanstalter, skulle vid ungdomsanstaltens förläggande till nämnda kungsgård en av ifrågavarande fångvårdsanstalter kunna såsom moderanstalt kombineras med den blivande ungdomsanstalten. En sådan anordning skulle medföra fördelar såväl ur vårdsynpunkt som i ekonomiskt hänseende. De för ungdomsanstalten erforderliga mottagnings- och isoleringsavdelningarna kunde förläggas till moderanstalten. Genom en dylik anordning kunde den nya anstalten som skulle uppföras för dem som ådömts ungdomsfängelse alltigenom utformas efter lagens anda och mening såsom en anstalt för fysiskt och psykiskt friska, uppfostningsbara elever. Anordningen i fråga skulle vidare medföra ej obetydliga besparingar. Förläggandet — såsom ovan antytts — till en redan befintlig fångvårdsanstalt av mottagnings- och isoleringsavdelningarna skulle innebära att kostnaderna för dessa avdelningars anordnande vid den nya anstalten inbesparades. Styresmannen å moderanstalten borde kunna, i analogi med vad redan är fallet beträffande centralfängelset i Mariestad och fångkolonien å Singeshult, förestå jämväl den nya anstalten. Åtminstone under ungdomsanstaltens första tid torde jämväl räkenskapsföraren kunna vara gemensam för de båda anstalterna.

Centralfängelset i Norrköping är givetvis den anstalt, som framför andra skulle kunna ifrågakomma såsom moderanstalt till den nya ungdomsanstalten, därest denna förlägges till Skenäs. Å Norrköpingsanstalten skulle då — sedan de nuvarande fångelserna i Uppsala och i Gävle nedlagts eller tagits i bruk för andra ändamål — emottagas sådana ungdomliga manliga förbrytare, som icke ådömts ungdomsfängelse. Dit skulle jämväl förläggas en avdelning för dem som ådömts ungdomsfängelse, nämligen upptagnings- och isoleringsavdelning. Då emellertid centralfängelset i Norrköping kan

apteras såsom anstalt av nu nämnt slag först efter det nya anordningar vidtagits för omhändertagande av de till detta fängelse nu förlagda förminskat tillräkneliga förbrytare av mankön, torde antingen straffängelset i Linköping eller kronohäktet i Nyköping böra till en början ifrågakomma såsom moderanstalt för ungdomsanstalten. Kronohäktet i Nyköping, som nyligen undergått en ganska omfattande modernisering och därvid bland annat fått samtliga cellfönster upphuggna, synes styrelsen vara av dessa två fångvårdsanstalter den såsom moderanstalt mest lämpade. Genom anlåtande av den Skenäs närbelägna färjan över Bråviken torde förbindelsen mellan Nyköping och Skenäs kunna väsentligen underlättas. Då emellertid kronohäktet i Nyköping utom rannsaknings- och bötesfångar skulle kunna mottaga endast 25 å 30 ungdomliga förbrytare, kan givetvis så länge Nyköpingsanstalten fungerar såsom moderanstalt endast det mindre av de nuvarande för yngre fångar använda straffängelserna, nämligen det i Uppsala, nedläggas.

Genom beslut den 24 januari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med gemensamt yttrande och förslag jämte kostnadsberäkning och skisser till ritningar angående en till Skenäs kungsgård förlagd anstalt för ungdomliga förbrytare, dömda till ungdomsfängelse. Nybyggnaderna borde därvid avse dels ett bostadshus för 30 å anstalten intagna, dels ekonomibyggnad inrymmande matsal, kök och tvättstuga, dels högst tre särskilda byggnader för bostäder åt tjänstemän. Kostnadsberäkningen skulle innefatta även anläggning av brunnar, vatten- och avloppsledningar samt ledningar för gårdens förseende med elektrisk energi ävensom ändringsarbeten för iordningställande i erforderlig utsträckning av nuvarande bostadshus till administrationslokaler och bostadslägenheter. Styrelserna borde vid uppgörande av kostnadsberäkningen, vilken skulle hållas inom en yttersta kostnadsram av 400,000 kronor, utgå ifrån att arbetena skulle slutföras under budgetåret 1936/1937. Ändringsarbetena å gårdsbyggnaderna i övrigt för provisorisk inredning av erforderliga verkstadslokaler borde framdeles utföras under medverkan av de å anstalten intagna. Plats borde beräknas för successivt uppförande av ytterligare högst fyra bostadsbyggnader för intagna var och en om högst 30 sovrum, förlagda till skilda delar av egendomen, ävensom till framtida verkstadsbyggnader för de intagnas yrkesutbildning.

I skrivelse den 15 februari 1936 har *fångvårdsstyrelsen* anfört:

Första utbyggnaden av anstalten synes böra omfatta följande nybyggnader, nämligen en logementsbyggnad jämte därmed sammanbyggd ekonomibyggnad samt två bostadshus för befattningshavare.

Logements- och ekonomibyggnaden har tänkts förlagd i en skogsbacke väster om mangårdsbyggnaden. I logementsbyggnaden skulle finnas bostadsrum för 30 intagna jämte vaktrum, toaletter, tvättrum m. m. ävensom i källarvåningen en badavdelning. Ekonomibyggnaden skulle innehålla dagrum, tillika skolsal, och matsal för de intagna samt matsal för befattningshavare ävensom köksavdelning och lokaler för klädtvätt m. m.

I närheten av själva anstaltsbyggnaden skulle uppföras de två bostadshusen för befattningshavare. Det ena huset skulle innehålla två lägenheter om 4 respektive 3 rum och kök samt ett enkelrum. Det andra huset skulle omfatta två lägenheter, vardera om 3 rum och kök.

Genom omändringar av befintliga bostadshus skulle beredas bostäder för övriga befattningshavare samt vissa administrationslokaler.

I den mån i framtiden erfordras utvidgning av anstalten, kunna särskilda logementsbyggnader på lämpligt avstånd från varandra uppföras i skogsbackar väster och nordväst om den första logementsbyggnaden, varvid förutsetts att lokalerna inom den ovan omförmälda ekonomibygnaden skulle åtminstone i huvudsak förslå även efter tillkomsten av nya logement. Med hänsyn härtill har vid planläggningen av ekonomibygnaden särskilt köksavdelningen tilltagits jämförelsevis stor.

Kostnaderna för första utbyggnaden av anstalten hava beräknats sålunda: Byggnadsarbeten m. m.

Logements- och ekonomibygnaden	kronor	149,000	
En bostadsbyggnad	»	40,500	
D:o d:o	»	31,150	
Omändring av mangårdsbyggnaden	»	12,000	
D:o av s. k. nya statarbyggnaden.....	»	15,000	247,650
Planering och plantering m. m.	»	3,000	
Vägar m. m.	»	2,000	5,000
Ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter	kronor		39,350
			292,000
Värme-, vatten- och avloppsledning samt övriga sanitära installationer	kronor		86,000
Elektriska installationer och kraftledning.....	»		35,000
	Summa kronor		413,000

Beträffande de två sista posterna torde böra framhållas, att huvudavloppsledningen samt kraftledningen ansetts böra redan från början så dimensioneras att de förslå även vid vidare utbyggnad av anstalten.

De för anstaltens första utbyggnad ovan angivna kostnaderna 413,000 kronor avse arbetenas utförande till alla delar med fri arbetskraft. Då emellertid anstalten givetvis kommer att tagas i bruk endast successivt, torde vissa av de arbeten som föreslagits för första utbyggnaden kunna efter hand i mån av behov verkställas med anlåtande av anstaltens egna arbetskrafter. Genom ett sådant tillvägagångssätt har beräknats en kostnadsminskning av 19,000 kronor. Därest åtminstone tills vidare installationen av elektriskt ljus något inskränkes särskilt inom vissa ekonomilokaler, hava de beräknade kostnaderna synts kunna minskas med ytterligare 2,000 kronor. Härigenom skulle byggnadskostnaderna kunna nedbringas till 392,000 kronor.

Vid fångvårdsstyrelsens yttrande voro fogade vissa av styrelsens biträdande arkitekt *Gustaf Birch-Lindgren* uppgjorda skissritningar jämte beskrivning, avseende de för anstaltens första utbyggande föreslagna nya husen. Å en likaledes bifogad karta har utmärkts belägenheten av dels dessa byggnader, dels ock för anstaltens framtida utbyggande ifrågasatta nya hus, bland vilka ingår en verkstadsbyggnad.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 13 februari 1936 för sin del icke funnit något att erinra mot fångvårdsstyrelsens förslag och de för dess genomförande beräknade kostnaderna.

Såsom förut nämnts, utgår den nuvarande arrendatorns arrende av egendomen den 14 mars 1938. Emedan det är önskvärt att utan dröjsmål kunna påbörja arbetet med inrättandet av anstalten, ha förhandlingar förts med

arrendatorn för att av honom utverka rätt för kronan att före arrendetidens utgång förfoga över fastigheten i den mån så erfordras för detta ändamål. I skriftlig utfästelse har arrendatorn förbundet sig att medgiva Kungl. Maj:t och kronan rätt att efter den 1 juli 1936 på egendomen taga i anspråk viss angiven mark, nämligen den som avsetts till byggnadsplatser för logements- och ekonomibyggnaderna samt för två bostadshus, vidare rätt att efter nämnda dag för anordnande av anstalten begagna egendomens vägar och bryggor, anlägga nya sådana, framdraga ledningar för vatten, avlopp och elektrisk ström samt telefonledningar med mera dylikt ävensom å fastigheten taga sten, grus, sand, virke och dylikt, allt under iakttagande av att fastighetens brukande ej onödigtvis försvåras och att växande säd ej skadas. Såsom vederlag för denna utfästelse har arrendatorn betingat sig en ersättning av 7,000 kronor, att erläggas med hälften den 1 september 1936 och hälften den 1 mars 1937. Vid utfästelsen är därjämte knutet det villkoret, att Kungl. Maj:t och kronan fritager arrendatorn från skyldighet att avhjälpa brister å mangårdsbyggnaden samt å taken till ladugårds- och logbyggnaderna och till den byggnad, som innehåller redskapslider, svinhus och hönshus, samt sålunda avstår från avträdessyn beträffande förstnämnda byggnad i dess helhet och i vad avser taken å de tre sistnämnda byggnaderna. Till upplysning rörande detta villkor må här anmärkas, att enligt fångvårdsstyrelsens förslag mangårdsbyggnaden skall genomgå reparation och delvis ombyggas samt att den nuvarande spåntäckningen å taken till de tre övriga byggnaderna enligt förslaget skall förses med eldfast betäckning.

Kostnaderna för anstaltens första utbyggnad enligt fångvårdsstyrelsens förslag hava såsom nämnts beräknats till 392,000 kronor. Läggas härtill nyssberörda ersättning till arrendatorn, 7,000 kronor, skulle sålunda för första utbyggnaden erfordras sammanlagt 399,000 kronor, vilken summa torde böra avrundas till 400,000 kronor.

Domänstyrelsen har i ärendet avgivit yttrande den 20 februari 1936 och därvid anfört, att det syntes styrelsen lämpligt, att därest fångvårdsstyrelsens framställning vunne statsmakternas beaktande, förordnande meddelades, att den av domänstyrelsen utarrenderade, i Östra Husby socken belägna delen av kungsgården jämte den i samband därmed liggande till kungsgården hörande skogsmarken skulle den 14 mars 1938 överlåtas till fångvården och att därvid statens domäners fond skulle nedskrivas med ett mot taxeringsvärdet svarande belopp. Härjämte borde föreskrivas, att fångvården skulle inträda i de rättigheter och skyldigheter som kronan ägde till avträdande arrendatorn den 14 mars 1938.

I det föregående har redogjorts för de beräknade byggnadskostnaderna och därmed jämförliga utgifter för anstaltens anordnande. Upprättandet av anstalten kommer emellertid att kräva ytterligare utgifter, nämligen dels för vissa engångskostnader såsom för anskaffande av inventarier, beklädnad, sängkläder m. m., dels ock för sedvanliga driftkostnader, främst avlöning av personal. Om innevarande års riksdag anslår medel till uppförande av en anstalt enligt den i det föregående framlagda planen, torde

emellertid anstalten icke vara färdig att tagas i bruk förrän tidigast den 1 juli 1937. Vid sådant förhållande är det icke erforderligt att hos innevarande års riksdag begära anslag för nu nämnda ändamål.

Vad angår verksamheten vid anstalten torde eleverna under första tiden komma att huvudsakligen sysselsättas med arbete för anstaltens anordnande. Jordbruket på egendomen skall icke övertagas av anstalten förrän den 14 mars 1938, då arrendet utlöper. Jordbruksinventarier behöva därför icke anskaffas förrän i samband med övertagandet. Även i övrigt torde driften av anstalten böra igångsättas successivt.

Vad beträffar personalbehovet vid anstalten må här nämnas, att man räknar med att den närmaste ledningen av anstalten skall utövas av en assistent; någon tjänsteman i direktörs tjänsteställning skulle nämligen med den till en början jämförelsevis ringa vårdkapaciteten icke erfordras. Anstalten anses vidare behöva en husfader, förslagsvis i uppsyningsmans tjänsteställning, samt en husmoder. För jordbruket erfordras en befallningsman och en rättare. Härutöver behöver för driften anställas ytterligare några befattningshavare. Antalet av dessa blir emellertid i viss mån beroende på dels anstaltens beläggningssiffra, dels den utsträckning i vilken fångvården kommer att själv utföra anläggnings- och byggnadsarbetena.

Efter övervägande av den utredning som införskaffats i ärendet har jag *Departements-*
chefen. kommit till uppfattningen, att den nya anstalt, som erfordras för att mottaga till ungdomsfängelse dömda ynglingar, lämpligen bör förläggas till kronoegendomen Skenäs kungsgård och att denna egendom, i den mån den är belägen inom Östra Husby socken, bör i sin helhet upplåtas för ändamålet. Den i nämnda socken belägna delen av Skenäs kungsgård torde, om denna uppfattning vinner gillande, böra överföras till fångvårdsstyrelsens förvaltning vid utgången av löpande arrendetid den 14 mars 1938.

Det förslag till anstaltens inrättande som framlagts av fångvårdsstyrelsen synes mig väl avpassat för sitt ändamål. Jag förordar även, att anläggnings- och byggnadsarbetena igångsättas redan i år och att avtal om rätt för kronan att för detta ändamål efter den 1 juli 1936 förfoga över fastigheten träffas i enlighet med den i det föregående återgivna utfästelsen av arrendatorn å egendomen.

Om arbetet med anstaltens inrättande, såsom det är anledning att förmoda, den 1 juli 1937 fortskridit så långt att anstalten kan tagas i bruk, möter då ej längre något hinder mot att lagen om ungdomsfängelse genom förordnande av Kungl. Maj:t sättes i kraft. Det fåtal platser, som erfordras för kvinnlig ungdom, torde utan större svårighet kunna anordnas på någon redan bestående anstalt.

Vid nämnda tidpunkt torde ock den av 1935 års riksdag (i skrivelse nr 292) begärda omarbetningen av gällande lagstiftning angående tvångsuppfostran till närmare överensstämmelse med lagen om ungdomsfängelse ha hunnit leda till resultat. Inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga ha avgivit betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m. (statens

offentl. utr. 1935: 67), och utlåtanden över betänkandet ha inkommit från hörda myndigheter och sammanslutningar. Tiden har icke medgivit att före propositionstidens utgång inhämta lagrådets yttrande över förslaget. Detta torde därför icke kunna föreläggas riksdagen förrän nästa år. Då emellertid lagen om ungdomsfängelse antages komma att sättas i kraft tidigast den 1 juli 1937, kan ny lagstiftning om tvångsuppfostran ändock komma till stånd inom sådan tid att den eventuellt kan träda i kraft samtidigt med ungdomsfängeslagen. I detta sammanhang torde ock böra tagas under övervägande, i vad mån någon samverkan kan åvägabringas mellan ledningen för statens uppfostringsanstalt å Bona och ledningen för den ungdomsanstalt varom nu är fråga.

Vad angår den av fångvårdsstyrelsen i dess skrivelse den 23 januari 1936 berörda frågan om samverkan mellan den nya anstalten och en redan bestående fångvårdsanstalt, synes det mig tydligt, att genom sådan samverkan bestämda fördelar stå att vinna för uppfostringsverksamheten. Jag ansluter mig sålunda till tanken att inrymma mottagnings- och isoleringsavdelningar för ungdomsanstalten i en i närheten av Skenäs kungsgård belägen fångvårdsanstalt. För detta ändamål lämpar sig säkerligen bäst centralfängelset i Norrköping, men så länge detta fängelse användes såsom förvaringsanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare torde mottagnings- och isoleringsavdelningarna böra, såsom fångvårdsstyrelsen anfört, anordnas å kronohäktet i Nyköping eller straffängelset i Linköping. Genom den nya anstaltens anknötning till en sådan fångvårdsanstalt med tillgång till vanliga säkerhets- och isoleringsanordningar öppnas möjlighet att — till fromma för uppfostringsarbetet — vid inrättandet av den nya anstalten i görligaste mån undvika allt som skulle giva anstalten en fängesliknande prägel. Anstalten bör te sig mera som en skola för utbildning i jordbruk och hantverk. Genom närheten till annan fångvårdsanstalt är det ock möjligt att inbespara inrättandet av en särskild sjukvårdsavdelning. Att närmare än som skett ingå på de fördelar från vårdsynpunkt och i ekonomiskt avseende, som stå att vinna genom en anordning av nu dryftat slag, torde i detta sammanhang icke vara behöfligt.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

1:o) att för inrättande å den inom Östra Husby socken belägna delen av kronoegendomen Skenäs kungsgård av en anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse, för budgetåret 1936/1937 under Utgifter för kapitalökning, Statens allmänna fastighetsfond, anvisa ett *reservationsanslag*, att utgå av låne-medel, av kronor 400,000;

2:o) att medgiva att den av domänstyrelsen utarrenderade, i Östra Husby socken belägna delen av Skenäs kungsgård jämte den i samband därmed liggande till kungsgården hörande skogsmarken må den 14 mars 1938 överlåtas till fång-

vården med föreskrift att fångvården skall inträda i de rättigheter och skyldigheter, som Kungl. Maj:t och kronan nämnda dag äger till avträdande arrendatorn, och under iakttagande att statens domäners fond nedskrives med ett mot taxeringsvärdet svarande belopp.»

Till denna av statsrådets övriga medlemmar biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.